

НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

МАГИСТЪРСКИ ФАКУЛТЕТ

ДЕПАРТАМЕНТ ИСТОРИЯ

АВТОРЕФЕРАТ

**НА ДИСЕРТАЦИЯ ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА
ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“**

НА

ХРИСТО ГЕОРГИЕВ ПЕТКОВ

ТЕМА

ВЪЗДУШНО-ДЕСАНТНИТЕ ВОЙСКИ

НА ВЕРМАХТА

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ

ДОЦ. Д-Р ЛЪЧЕЗАР СТОЯНОВ

СОФИЯ 2017

Войната е могъщо обществено явление и фундаментален фактор за историята на човечеството още от най-дълбока древност. Войната е израз на най-разрушителните страни на човешката природа и неизменно е била причина за смърт, страдания и разрушение. Войната, обаче, винаги е била и стимул за прогрес и развитие. Явлението е комплексно: разрушителна дейност, основаваща се на антихуманни мотиви, но и съзидателна дейност, основаваща се на научни търсения. В крайна сметка, военното дело предявява най-високи изисквания към човешката личност и по този начин въздейства дълбоко и всеобхватно в обществото. Това въздействие е изключително силно и определящо за историята на Германия - особено осезаемо за периода от началото на XVIII век до края на Втората световна война. Стремжът за признато превъзходство е водещ за германската военна мисъл и организация. Признанието се постига с изграждането на висока степен на организираност на обществото и на неговия най-стойностен елемент – армията. От своя страна, армията се изгражда с принцип на приоритет на качеството пред количеството. Идеята за организиране и развитие на боен елит е висшият израз на този стремж.

Историята на германските въздушно-десантни войски в периода 1933-1945 г. е ярък израз на тази идея. Въздушно-десантната война е съвършено нов метод за решаване на задачите на бойното поле. Новите решения във военното дело са непосредствен израз на могъщия стремж на германското общество към реванш за унижението на Първата световна война. Германия винаги е била сред лидерите във военното дело и залага основите на модерната маневрена война, включително на въздушно-десантната война. Германските въздушно-десантни войски са преди всичко интелектуален продукт, постигнат с водещата роля на военната мисъл, докато останалите родове войски са повече емпиричен продукт, постигнат с водещата роля на военния опит.

Цели и задачи

В този ред на мисли, на изследователското поле на въздушно-десантните и изобщо на елитните дивизии на Втората световна война се разполагат и целите на тази работа. Целите се синтезират в следната логическа последователност. Немската военна доктрина до и по време на Втората световна война изпреварва военните доктрини на

останалите Велики сили. Немската военна организация изпреварва военните организации на останалите Велики сили. Реалните бойни действия доказват убедително това предимство. Сравнението с организацията и преди всичко с бойните постижения по време на войната показва, че немските елитни дивизии имат подчертано предимство пред дивизиите на останалите Велики сили. Сравнението на бойните постижения на немските елитни дивизии показва, че 1-ва Въздушно-десантна дивизия е най-добрата германска дивизия, следователно и най-добрата дивизия на Втората световна война.

Постигането на тези цели ще премине през изпълнението на следните необходими задачи. На първо място, разглежда се цялата история на въздушно-десантните войски на Вермахта като модерен, универсален боен елит – форимане, организация, боен път. На второ място, разглежда се сбито, но пълноценно историята на въздушно-десантните и специалните войски на другите Велики сили. На трето място, синтезирано се разглежда историята на елитните дивизии на Великите сили, включително и на Германия. Накрая, чрез сравнителен анализ ще се стремим да докажем, че германските въздушно-десантни войски и по-специално тяхното водещо подразделение 1-ва Въздушно-десантна дивизия, заемат първо място сред елитните дивизии на Втората световна война.

Рамки

Темпоралните рамки на работата са ограничени в периода 1933-1945 г. Това е времето от създаването на първото парашутно подразделение в Германия до края на Втората световна война, времето на съществуването на Вермахта – въоръжените сили на Третия райх. Стремежът е да се обхване, анализира и сравни историята и нивото на въздушно-десантните войски на Вермахта с останалите елитни дивизии в довоенния и преди всичко във военния период 1939-1945 г. Полето на изследване е най-крупният световен военен конфликт. Естествено, основната част от работата се фокусира върху бойните действия през Втората световна война.

Работата се съсредоточава върху подразделенията от типа сухопътна дивизия, като базовото структурно подразделение в оперативно-тактически план. Модерното военно изкуство още от началото на XX век отрежда на дивизията достатъчно личен състав, огнева мощ, спомагателни средства и организационен ресурс, за да решава

крупни задачи на бойното поле в относителна самостоятелност. Полкът и бригадата, сами по себе си, са зависими от дивизионните и корпусните поддържащи части, като по правило не решават самостоятелни задачи без взаимодействие с останалите дивизионни части. Те са подразделения, предназначени изключително да решават тактически задачи, като елементи от общата оперативна картина. Корпусът и армията решават преди всичко оперативни задачи и поради тази причина нямат хомогенност и съответно стабилна идентичност. Настоящата работа по принцип не се занимава с полк, бригада, корпус или армия. Прави се само по изключение, но за подразделения, които макар и формално да нямат дивизионна организация, практически изпълняват бойни задачи на дивизионно ниво. Дивизията е пълноценно и балансирано подразделение, което запазва относително стабилен своя базов структурен състав, като същевременно има достатъчно капацитет да решава, както оперативни, така и тактически бойни задачи. В този смисъл, елитната дивизия изразява най-точно, в сравнение с останалите типове подразделения, идеята за елитно подразделение, способно да решава широк кръг бойни задачи на високо ниво.

Водеща е идеята, че въздушно-десантните войски на Вермахта залагат философията, правилата и традициите на въздушно-десантните формирования по принцип. Утвърждава се структурен модел на универсалния боен елит, какъвто днес представляват десантчиците във всяка армия по света. Парашутистите са създадени и обучени не само, за да осъществяват специфичните бойни задачи на Вертикалното обкръжение, но и за да решават всички типове бойни задачи, на всички видове бойни театри, в отбрана и в нападение, при всички възможни условия. Този универсален подход, обаче, върви задължително с качествения подход. Съответно, всеки десантчик получава физическа, психологическа и специална подготовка на необходимото, изключително високо ниво. Съдаването, организацията, подготовката и преди всичко, бойният път на германските въздушно-десантни войски са историческите аргументи, които обосновават заслуженото първенство на 1-ва Въздушно-десантна дивизия сред елитните дивизии на Втората световна война. Единствено, Вермахтът и в по-малка степен Червената армия имат сухопътни дивизионни подразделения, които са съизмерими по бойни постижения с успехите на германските десантчици, но и най-заслужилите от тези други елитни подразделения не могат да достигнат в пълна степен

цялостното ниво на бойните постижения на 1-ва Въздушно-десантна дивизия през Втората световна война.

Метод

Изпълнението на задачите на тази работа ще бъде провеждано на първо място чрез количествения метод на изследване. Ще се обхване и анализира цялостно голямо количество информация, изхождаща от историографията и архивите по темата. По този начин ще бъде показан специфичния модел на развитие на проблема. Започва се с военно-философската същност на въздушно-десантните войски; продължава се със системата за формиране на новия род войски – организирането, обучението и въоръжението; следва подробно изложение на бойния път на въздушната пехота.

На второ място, ще използваме и сравнителния метод на изследване. Ще бъде осъществена съпоставка между германските въздушно-десантни войски и елитните подразделения на Втората световна война. Сравнителният метод в случая ще се използва във взаимодействие с количествения метод, като ще бъде обхваната на кратко историята на най-добрите бойни формирования на войната. Започва се със специалните подразделения; продължава се с елитните дивизии на съюзниците; завършва се с елитните дивизии на държавите от Оста.

Актуалност

Накрая, следва да отбележим, че смисълът на тази работа е да даде познание за бойния елит на Втората световна война – най-мощният и най-важният военен конфликт в човешката история. Това познание е много полезно за съвременните военни доктрини, в които професионалната армия и елитните подразделения заемат по определящо място. Изграждането и бойният път на изявените дивизии на войната дават солидни отправни точки за анализ на грешки и успехи в този сложен процес, съответно, за синтез на позитивни и ефективни общи правила и конкретни решения в тази сфера. Считаме, че тази работа би могла да даде и добър принос в един по-абстрактен план. Той се отнася до практическото приложение на водещия подход в изграждането на модерната личност и модерното общество – предимството на качеството пред количеството.

Структура

Структурата на работата отразява целите и задачите на изследването. Аналитичната част на дисертационния труд съдържа 479 страници и се състои от предговор (9 стр.), увод (51 стр.), четири основни глави (391 стр.), заключение (10 стр.), списък на съкращенията (2 стр.), използвани извори (4 стр.), използвана литература (8 стр.), приложения – карти (28 стр.). Проблемните въпроси в увода и в четирите основни глави, фокусирани в по-конкретни изследователски задачи са структурирани в тематично обособени параграфи и подпараграфи.

Предговор

Предговорът въвежда в темата. Поставя синтезирано целите на работата и задачите по пътя към тяхното постигане. Излага се метода на изследване. Поставят се рамките на изследването. Анализира се историографията и изследванията по проблема. Излагат се използваните източници. Прецизира се приносът и актуалността на дисертационния труд. Използван е почти целият достъпен архив на Вермахта за германските въздушно-десантни войски, съхраняван в Германския военен архив в гр. Фрайбург. Използвани са и архивни материали от американските масиви, отнасящи се до записите на германските полеви командири, съхранявани в гр. Александрия, щат Вирджиния. Използвани са като преки източници още 6 сборника с публикувани документи и материали, 20 публикувани дневници и спомени на висши и офицери и полеви командири във Втората световна война, както и 7 справочника. Използваната литература включва сериозната и задълбочена историография по темите – 124 книги.

Увод

Уводът се фокусира в две направления: теоритичните основи, предпоставки и процеси на формиране, организация и изграждане на германските въздушно-десантни войски до началото на Втората световна война.

Германските въздушно-десантни войски са резултат на последователен и задълбочен интелектуален процес на военната мисъл, проведен на здравата основа на германската модерна философия и обществено-политическа организация. Германските

въздушно-десантни войски са преди всичко интелектуален продукт, а бойният опит в случая е спомагателен изграждащ фактор.

Дълбоките корени на германската военна традиция черпят енергия от митологията и историята, но и от модерната философска мисъл. Хегелианският стремеж за признато превъзходство е водещ за германската военна мисъл и организация. Идеята за организиране и развитие на боен елит е висш израз на този стремеж. Предпоставките за модерните интелектуални търсения и продукти на германската военна мисъл кристализират непосредствено след края на Първата световна война и се проявяват във военно-технически, военно-организационен и военно-политически аспект. Новите бойни технически средства изискват нови методи за водене на бойни действия и германските военни деятели насочват усилията си в тази посока. Жестоките ограничения на Версайския мирен договор мотивират германското военно ръководство да се фокусира в максимизиране на качеството на личния състав. Германската нация не приема унижението на разгрома и се стреми към военно-политически реванш.

Германия, която по правило в голям континентален сблъсък няма да разполага с числено превъзходство или неизчерпаемост на ресурсите, трябва преди всичко да разчита на превъзходство в уменията и във волята за упражняване на военното изкуство. Притежанието на превъзходна тактическа и оперативна доктрина е една от главните причини, които правят германската армия такава могъща сила през Втората световна война. Развива се теорията за Маневрената война и неделимите от нея теории за Комбинирано използване на оръжията, за Светкавичната война, за Бойните групи и за Еластичната отбрана. На това поле израства и идеята за атаката от въздуха – Вертикалното обкръжение. Този нов метод за атака има и негативи, но и много сериозни позитиви с огромен оперативен потенциал. Старата максима, че същността на боя е в осъществяването на хармонично единство между огън и движение, губи своето значение в условията на въздушно-десантния бой. Огънят отдава предимство на движението. Доктрината за Вертикалното обкръжение е продукт на модерните идеи във военното изкуство, характерни за междувоенния период.

Практическото приложение на доктрината за Вертикалното обкръжение поставя най-сериозни изисквания към личния състав и командването на подразделенията,

участващи в изпълнението на съответната операция. Това налага екипирането и подготовката на особен боен елит, способен да посрещне тези високи изисквания.

Непосредственото създаване на германските въздушно-десантни войски започва още през 1933 г. И военно-въздушните сили, и сухопътната армия създават свои парашутни подразделения, които се обучават и разрастват за няколко години, за да формират през 1938 г. отделна дивизия – 7-ма Авиационна дивизия. Личният състав се подбира само от доброволци при най-високи физически и умствени изисквания. Обучението има изключително тежък характер. Голямо внимание се отделя на възпитаването на силно развито чувство на инициативност и самостоятелно мислене. Всеки парашутист получава специална подготовка в ръкопашен бой, ефективна стрелба, отлична работа с радио, експлозиви, сигнализация, карти и ориентиране, медицинска помощ. Особено силно е ударението върху спорта. Бойците трябва да са особено агресивни, физически подготвени и убийствено чувствителни; да могат да управляват мотоциклети, коли, камиони, бронетранспортъри, танкове и дори локомотиви. Те трябва да боравят с всички типове немски и основни чуждестранни леки и хладни оръжия. Преминават и през основния модул на обучение на специалните планински части. Така, немският десантник получава универсална и задълбочена подготовка. Изхожда от положението, че всеки десантник се набира и тренира като войник от особено елитно подразделение, призвано да решава максимално широк кръг бойни задачи, които по правило се отличават с най-висока степен на трудност. Изискванията за командния състав се още по-високи, защото се допълват и от необходимостта за изграждане и развитие на изявени ръководни качества.

Организацията на подразделенията във въздушно-десантната дивизия е изградена гъвкаво и балансирано, така че полковете, батальоните и ротите лесно да могат да действат като отделни подразделения със или без усиления в зависимост от тактическата необходимост. Операциите на германските парашутисти през Втората световна война предявяват противоречиви и разностранни изисквания към снаряжението и Вермахтът постоянно обогатява ресурсите си в тази сфера.

Въздушно-десантните войски на Вермахта се отличават с изключително силно изразен корпусен дух (*esprit de corps*), непознат в такава висока степен при никое друго елитно германско подразделение.

I. Въздушните десантчици (01.09.1939 г. - 31.05.1941 г.)

Тази глава се фокусира върху първия период от бойния път на германските въздушно-десантни войски през Втората световна война. Това е период, в който Вермахтът е в постоянно настъпление и десантчиците са използвани изцяло в основното си призвание – въздушно-десантни операции.

§1. Бойно кръщение (01.09.1939 г. - 08.06.1940 г.)

01.09.1939 г. започва Втората световна война. Парашутистите имат незначителна роля в Полската кампания. Германското командване планира кампанията на Запад, но преди това трябва да се подсигури северния фланг – Скандинавия. За германските въздушно-десантни войски е отредена водеща роля. Изпълнението на задачите в Норвегия и в Дания – е възложено на 1-ви Въздушно-десантен батальон. И двете задачи в Дания са изпълнени бързо и блестящо. Норвежката армия оказва сериозна съпротива, но с десантчиците действат енергично и овладяват ключовите летища край Ставангер и Осло. Това е първата реална и стратегически целесъобразна операция на въздушно-десантните подразделения, проведена далече от пределите на Германия. Кампанията във Франция е в разгара си, а боевете в Норвегия, около Нарвик не са приключили, като бойната група на генерал-майор Дитл е в критично положение. Единствените подкрепления, които ОКВ може да изпрати бързо като пожарна бригада са парашутните части. Десантчиците са прехвърляни на етапи в критичния район. Въпреки тежките условия те се проявяват отлично и изиграват решаваща роля за удържането на съюзническия натиск срещу Нарвик.

§2. Западният фронт (10-14.05.1940 г.)

Германските десантчици играят решаваща роля в операция „Жълт”. Германия трябва с решителни настъпателни действия да разгроми Франция и по възможност да нанесе сериозен удар на Великобритания.

Настъплението в Белгия е поверено на VI.A. Ключов момент в настъплението е превземането на страховития форт Ебен-Емаел. За овладяването на форта и на трите жизнено важни мостове около него е сформирана специална бойна група „Кох” в

състав от 1-ва рота и от сапърната рота на 1-ви Въздушно десантен полк, както и от своден планерен отряд (500 бойци разделени на 4 отряда). На 10.05.1940 г. рано сутринта атаката започва. Успешно са превзети мостовете Вренховен, Велдвезелт и Кана. Непосредствената атака срещу Ебен-Емаел започва в 5.20 ч., когато на покрива на форта се приземяват безшумно планери с десантчици. За по-малко от 10 мин. са обезвредени 7 каземата с 14 оръдия и изглеждащата непристъпна страшна крепост е неутрализирана за броени минути от шепа смелчаци с минамални загуби. Този съкрушителен удар изиграва ключова роля за светкавичната победа на Вермахта на запад.

Същевременно в Холандия, 1-ви Въздушно-десантен полк десантира и превзема и мостовете на Мурдейк, Дордрехт, както и летището Ваалхавен. 2-ри Въздушно-десантен полк атакува летищата Ипенбург, Окенбург и Фалкенбург. Атаката на Ипенбург е неуспешна, холандците разполагат с крупни сили в района. За сметка на това са овладени летищата Окенбург и Фалкенбург. В Окенбург кацат и основните сили на 22-ра Въздушно-преносима дивизия. В периода 11-14.05 противникът се прегрупира и организира мощни контраатаки. Десантчиците, обаче, консолидират и удържат позициите си до пристигането на основните германски сили. Парашутистите изпълняват като цяло възложените задачи и доказват високата си ефективност. Те посяват хаос на комуникационните линии на холандските войски, значително дезорганизируют отбраната на противника. Демонстрирани са високите възможности на новия род войски. За първи път е разгърнат пълния потенциал на въздушно-десантната дивизия. Проблеми има, но те произтичат от недостатъчния баланс в общото командване на действията на десантчиците. Иначе парашутистите демонстрират изключителни бойни умения и висока тактическа ефективност срещу превъзхождащ ги противник. Направени са полезни изводи за последващо усъвършенстване. Хитлер е толкова доволен от десантчиците, че решава да ги разшири до размера на пълна дивизия. Непосредствено след победата над Франция Германия планира десант в Британия – операция „Морски лъв“. За десантчиците е отредена главна роля, но в крайна сметка атаката е отменена.

§3. Операция „Меркурий“ (20.05-31.05.1941 г.)

Изложението продължава с емблематичната операция „Меркурий” – въздушно-десантната атака срещу о-в Крит. Тази мащабна операция разгръща в пълна степен огромния оперативен и психологически ресурс на доктрината за Вертикалното обкръжение. Пролетта на 1941 г. Хитлер напада и бързо побеждава Югославия и Гърция. Десантчиците превземат с дързък десант Коринтския канал. Следваща цел е стратегически важния о-в Крит. 7-ма Авиационна дивизия трябва да превземе острова с въздушно-десантна атака, като поддържаща роля има 5-та Планинска дивизия. Оперативният план предвижда атака на два етапа срещу основните цели - летищата Малеме, Ретимон и Ираклион, главния град Кания и залива Суда. Негативните предпоставки са много, но преди всичко, британското разузнаване знае за планираната атака и британските войски са дислоцирани адекватно. Германското разузнаване оценява грешно положението и силно подценява силите на съюзниците на острова. Британците разполагат с 3 пъти повече войски от предварителните разчети, а местното население всячески подкрепя съюзниците. Немците имат редица логистични проблеми, но все пак операцията започва на 20.05.1941 г. в 5.30 ч.

Бойна група „Запад“ атакува сектора на Малеме. Първата вълна атакува с планери и парашутисти летището Малеме и ключови пунктове около него. Районът се отбранява от над 6 000 съюзнически войници, а летището - от 3 000 първокласните новозеландски войници. Началото е ужасно. Палнерите са пресрещнати от страховит зенитен огън, много са свалени. Тези, които се приземяват, успяват да се организират на земята. Следват тежки боеве, но към 10.00 ч. е стабилизиран район до западния край на летището. Първата атака на ключовия хълм 107 е неуспешна. 3-ти Въздушно-десантен батальон на щурмовия полк губи близо 2/3 от личния състав още в първите минути. 4-ти Въздушно-десантен батальон се приземява с по-малко загуби и усилва позицията. Боят продължава с още по-голяма интензивност. 2-ри Въздушно-десантен батальон на щурмовия полк десантира добре и съвместно с 4-ти Въздушно-десантен полк атакува към 15.00 ч. хълм 107 и до полунощ противника е изтласкан напълно.

Бойна група „Център” атакува секторите на Суда и Кания. В сектора на Суда планерната атака се сблъсква с огромни трудности. 3-ти въздушно-десантен батальон на 3-ти полк е в същата ситуация, но въпреки тежките загуби и ожесточената съпротива превзема ключовия хълм при с. Галатас и към 14.00 ч. стабилизира позицията.

Основните сили на първата вълна на група „Център“ формират силна кръгова отбрана около затвора на Кания. Втората вълна на група „Център“ е с ядро от 2-ри Въздушно-десантен полк. 3-ти батальон от полка превзема с. Периволия. 1-ви батальон на полка не успява да заеме летището Ретимон, но устройва солидна позиция на доминиращата го височина.

Бойна група „Изток“, е с ядро най-опитният 1-ви Въздушно-десантен полк. Атакува Хераклион. В този сектор трудности са най-големи. Жертвите са чудовищни. Въпреки това десантчиците успяват да се закрепят на земята и да консолидират изходни позиции за продължаване на атаката срещу Хераклион на другия ден.

В крайна сметка, първият ден на десанта изпълнява като цяло основната си задача. Консолидирани са четири опорни пункта на атаката. Следва най-важният ход в цялата операция – правилният избор на основния удар. Вечерта на 20.05.1941 г. съдбата на операция „Меркурий“ изобщо не е ясна. Командирът на десантчиците генерал-лейтенант Щудент, обаче, не си и помисля за поражение. Образувана е бойна група от около 550 бойци, която е поверена на полковник Рамке. Критичният анализ, базиран на достъпната информация карат генерал-лейтенант Щудент да избере най-резонната опция – да изпрати резервите към Малеме. В тези часове германското командване действа енергично и решително, за да задържи инициативата в свои ръце.

В ранните утринни часове на 21.05.1941 г. парашутистите атакуват отново хълм 107 и го овладяват. Бойна група „Рамке“ десантира към 15.00 ч. и отново понася сериозни загуби, но основните сили са организират на земята. Веднага е осъществена координирана атака срещу летището и то скоро е овладяно и подсигурено. Към 16.00 ч. се приземява и първия батальон планински егери. На останалите опорни пунктове парашутистите се държат твърдо и ангажират големи съюзнически сили. Съюзниците контраатакуват мощно през нощта на 21-22.05.1941 г. в сектора на Малеме, но германците обтлъскват противника уверено. Това е и решителният момент в битката. През деня на 22.05.1941 г. е транспортирано още тежко въоръжение и планински части. Следва строен план за настъпление, като крайният успех е въпрос на методичност и умение. Немците напредват, а съюзниците се огъват и на 28.05 започват да се евакуират от острова. Операция „Меркурий“ завършва с пълна германска победа на 31.05.1941г.

Съюзниците понасят съкрушително поражение. Основната причина за крайния изход на битката за Крит са блестящите бойни качества на германските въздушно-десантни войски. Към твърдостта и храбростта се прибавя и изключителното тактическо майсторство, което превъзхожда значително уменията на най-добрите съюзнически подразделения. Германците поемат огромен риск, но въпреки това успяват, защото непрекъснато държат инициативата в свои ръце. Тази оперативна дисциплина, комбинирана с модерна тактическа доктрина, изключителна храброст и неизчерпаема енергия донасят една блестяща победа, макар и при най-тежка бойна ситуация. Германия извоюва една от най-бляскавите победи във Втората световна война. На о-в Крит са убити и ранени близо 1/3 от десантчиците и Хитлер дава заповед за цялостно попълване на личния състав на дивизията и допълнително разширение във втора дивизия.

II. Пожарните бригади (01.06.1941 г. – 31.01.1944 г.)

Тази глава обхваща периода от бойния път на германските въздушно-десантни войски, през който са прекратени въздушно-десантните операции и се използват преди всичко, като елитна пехота за овладяване на кризисни ситуации и за решаване на бойни задачи с повишена трудност.

§1. Източният фронт (28.09.1941 г. - 31.01.1944 г.)

На 22.06.1941 г. Германия напада СССР. Втората световна война навлиза в същинска, решителна фаза. Участието на парашутистите във войната на Източния фронт започва през есента на 1941 г. Започва използването на елитните десантни части главно като „пожарни бригади” за решаване на кризисни задачи на всички бойни театри.

1-ви Въздушно-десантен полк е прехвърлен на Източния фронт в разпореждане на Група армии „Север“. Веднага е хвърлен в тежките боеве около с. Петрушкино. В сектора през октомври е изпратен и 3-ти Въздушно-десантен полк. Ликвидиран е много опасен съветски плацдарм. Към края на октомври в критичния сектор на с. Выборгская

са прехвърлени почти всички подразделения на дивизията. На нея е поверен най-горещия сектор на Група армии „Север“ и тя оправдава високите очаквания.

През декември 1941 г. в разпореждане на Група армии „Юг“ е изпратен 2-ри Въздушно-десантен полк с усиления. Води тежки отбранителни боеве на линията Таганрог–Донецк. Парашутистите действат забележително в продължение на 3 месеца боеве на р. Миус. В края на март 1942 г. бойната група е изпратена спешно в разпореждане на Група армии „Север“ в района на р. Волхов. Изпълнява отлично сложната задача да спаси обкръжената 5.ПлД в района на с. Липовик. 1-ви Въздушно-десантен батальон на 2-ри полк участва с успех и в деблокирането на обкръжения германски гарнизон в гр. Холмна. Към средата на май германците изтласкват руснаците назад към р. Волхов с решаващата роля на десантчиците.

През декември 1941 г. бойна група с ядро 1-ви Въздушно-десантен батальон на щурмовия полк е изпратена в разпореждане на Група армии „Център“. Батальонът отбранява блестящо срещу 20-кратно превъзхождащи го първокласни войски ключовото летище Шайковка в продължение на 3 месеца. Друга батальонна бойна група, се бие на високо ниво 3 месеца за летището Ржев. Където и да се появят парашутистите в ролята си на пожарна бригада, те успяват да стабилизират фронта.

Командването на въздушно-десантните части намира отличен баланс след първия тур в Русия. Докато генерал Щудент вече е поел стратегията, подготовката, политиката, идеите и кадрите за въздушно-десантните войски, то генерал-майор Хайдрих поема оперативната роля на непосредствено командване на 7-ма Авиационна дивизия (преименувана в 1-ва Въздушно-десантна дивизия) и ежедневната тактическа подготовка. През ноември 1942 г. дивизията отново е изпратена в Русия в сектора на Смоленск. Батальонни бойни групи се сражават на високо ниво при Великие Луки и Орел. През март дивизията в пълен състав удържа опита на противника с крупни сили да извърши оперативен пробив във фронта на Група армии „Център“. Десантчиците се отличават особено в боевете за хълма Кноблох.

През ноември 1943 г. съветските войски завземат гр. Киев и гр. Коростен. По спешност на изток е изпратена за трети тур 2-ра Въздушно-десантна дивизия, макар и в намален състав, под командването на генерал-лейтенант Рамке. Десантчиците отново се

отличават в боевете около Житомир и Кировград. През март-април 1944 г. се сражават твърдо и на фронта по р. Днестър.

Десантчиците показват на Източния фронт, че са не само устремени и мощни в атака, но и че са твърди и хладнокръвни в отбрана. Жертвите, обаче, са огромни и това е неизбежно, като се има предвид, че десантчиците са използвани преди всичко на тежки, активни сектори на фронта. ОКВ не използва в достатъчна степен бойния ресурс на десантчиците на изток, а по-скоро го разпилява под диктата на негативните обстоятелства.

§2. Северна Африка (12.12.1941 г.-13.05.1943 г.)

Средиземноморският боен театър ангажира войските на Вермахта през цялата Втора световна война. Бойният път на парашутистите в Африка започва с батальонна бойната група “Буркхардт“ от януари 1942 г., която взема дейно участие във второто настъпление на генерал-фелдмаршал Ромел в Африка. Впоследствие, на африканския фронт са изпратени още 3 въздушно-десантни батальона под командването на генерал-майор Рамке, като формират бригадата „Рамке“. Десантчиците се бият отлично, както в Първата, така и във Втората битка при Ел Аламейн. След поражението през ноември 1942 г. бригадата е принудена да се изтегля пеша през пустинята без поддръжка от основните сили. Осъществен е изключителен подвиг - 5 дни епичен преход през пустинята с непрестанни ариегардни боеве и с минимални жертви.

Десантчиците се сражават и в Тунис в периода ноември 1943 г. – май 1943 г. Още през ноември бойни батальонни групи на парашутистите се сражават победоносно при Меджез ел Баб и Джебел Абиод. Разгромена е и батальонна група от британски парашутисти на майор Фрост (първият директен бой между десантчици в историята). През декември следват боевете за моста Тебурба и знаменитата битка при Бу Арада, в която е разгромен и елитен батальон британски командоси. Парашутистите се сражават отлично в Тунис до самата капитулация на силите на Оста.

Средиземноморието предлага редица възможности за въздушно-десантни удари със сериозен оперативно-стратегически потенциал. Най-сериозната неосъществена операция в този план е операция „Херкулес“ – десантът срещу о-в Малта. Правят с

планове за овладване на Гибралтар, о-в Кипър и Суец с главна роля на въздушно-десантните войски.

§3. Сицилия и Италия (01.07–31.12.1943 г.)

Съюзниците започват десант на о-в Сицилия на 10.07.1943 г. 3-ти Въздушно-десантен полк е вдигнат по тревога и транспортиран на острова. На 13.07.1943 г. отбива атаката на британците срещу ключовия мост Примасоле. Прехвърлен е и 4-ти Въздушно-десантен полк за да удържи противника в района на Катания. Плановете на съюзниците за бърз пробив към Месина се провалят. Десантчиците се справят блестящо и в сектора Регабулто-Чентурипе, а в периода 2-17.08.1943 г. се бият отлично в ариегарда, осигурявайки време за отход на основните сили през Месинския пролив.

След десанта на съюзниците на Апенинския п-в 1-ва Въздушно-десантна дивизия води ариегардни боеве. Десантчиците се отличават в боевете при Батипалия и Потенца. Германското командване съсредоточава усилията си в отбраната на Рим, съоръжена е солидната отбранителна линия „Густав“. Освен това е наредено формирането на още 3 въздушно-десантни дивизии и съответно 2 въздушно-десантни корпуси. 1-ва Въздушно-десантна дивизия се сражава блестящо на линията Орсона-Ортона през декември 1943 г. Независимо от огромното числено превъзходство на противника, по-малко от 1 000 германски парашутисти удържат 25 000 канадци и новозеландци за 2 седмици.

Германските десантчици се създават и утвърждават като отборни, елитни войски. Идеята да бъдат използвани за осъществяване на специални операции в тила на врага печели много привърженици още в първите дни на тяхното съществуване. Именно десантчиците са ядрото на специалните сили, които извършват специалните операции по пленяване на Италианското главно командване в с. Монте Ротондо и освобождаването на Мусолини от планинския курорт Гран Сасо.

V. Доблестни до края (01.01.1944 г. – 09.05.1945 г.)

Тази глава обхваща последните 15 месеца то Втората световна война. Вермахтът е в отбрана по всички фронтове и германските десантчици се сражават на кризисни

участъци срещу силно превъзхождащ ги противник и продължават да изпълняват доблестно дълга си до самия край. Венец на този финален боен път е знаменитата отбрана на Монте Касино.

§1. Първата и Втората битка за Монте Касино (01.01-19.02.1944 г.)

Следват епичните боеве за Монте Касино в периода януари-май 1944 г. Манастирът и градът в неговото подножие се ключови пунктове за стабилността на цялата линия “Густав“. Отбраната на този сектор е възложена на най-добрата дивизия на Вермахта в Италия – 1-ва Въздушно-десантна дивизия. Първият бой за Монте Касино започва през нощта на 11-12.01.1944 г. с мощни удари на френските и американските войски. Десантчиците скоро се намесват и стабилизират положението. Същевременно, на 22.01.1944 г. американците дебаркират при Анцио. Вермахтът блокира съюзническия плацдарм и 4-та Въздушно-десантна дивизия играя ключова роля в тези усилия.

Германските десантчици имат малко време да отдъхнат, съюзниците готвят втори удар срещу Монте Касино. Ударът при Анцио се задъхва и съюзниците спешно търсят изход от тежката ситуация. Събрани са крупни сили. Атаката започва с масираната бомбардировка, която превръща в руини старинния манастир. Германците, обаче, превръщат развалините в основен пункт на своята отбрана. Елитните индийски части атакуват Манастира. 3-ти Въздушно-десантен батальон на 4-ти полк ги отблъсква уверено в продължение на 2 дни. Съюзниците се прегрупират и събират всички сили за нощна атака на 17-18.02. Немските десантчици, обаче, действат с високо тактическо умение, оставят противника да нападне и да заеме ключова височина до манастира, за да разгърнат предварително подготвена контраатака със съкрушителен успех. След това са разгромени и елитните гурки в атаката им срещу хълмовете 444 и 450. Новозеландските войски са отблъснати в града. На 19.02.1944 г. съюзниците прекратяват атаката и признават поражението във Втората битка за Монте Касино. Немските парашутисти с еквивалентните сили на само един батальон надделяват над четири елитни съюзнически батальона, които са поддържани от внушителна въздушна и артилерийска мощ.

§2. Третата и Четвъртата битка за Монте Касино (20.02-18.05.1944 г.)

Съдбата на линията „Густав“ се решава тук и цялата 1-ва Въздушно-десантна дивизия е прехвърлена в Монте Касино. В строя са само 2 000 бойци, но те са изпълнени с огромна решителност. Съюзниците имат огромни ресурси: 3 елитни дивизии в пълен състав, 400 бронеедници, 3 пъти повече артилерия и пълно въздушно превъзходство. На 14.03.1944 г. започва атаката със страховита бомбардировка на града. Непосредствено след бомбардировката напред тръгва авангардът. Когато навлизат в развалините на града те са напълно изумени. Пресреща ги ожесточената съпротива на шепа германски парашутисти, успели да се спасят от ужасната бомбардировка. Същевременно, командването на дивизията се е зало с енергични действия. Неоченима помощ дава прецизния огън на реактивната артилерия. Атаката на новозеландците се задъхва. Сражението е изключително ожесточено. Новозеландците с мъка напредват. Решителността на защитниците е така непоколебима, че съюзниците са принудени да вкарат всичко в боя. В крайна сметка, съюзниците с цената на неимоверни усилия и големи жертви все пак успяват да заемат повече от половината от града. Всички възможни парашутни части са изпратени в града – само парашутисти, защото те единствени са способни да издържат. Тежки боеве се водят и около Манастира. Десантчиците се бият със свойственото си великолепие: изключително гъвкава и маневрена отбрана и изкусна стрелба – особено от снайперистите. На 17.03 ситуацията е критична, но немците организират изненадваща контраатака в ранните часове на 18.03, която разколебава съюзниците и задържа инициативата в немски ръце. На 18.03 положението е сравнително спокойно, съюзниците се прегрупираат. 19.03.1944 г. е решаващият ден. Нито един от трите планирани от съюзниците удари не успява – атаката на Хотел „Континентал“, танковия удар във фланг и щурмуването на Манастира от Хълма на палача. Германските десантчици се бият с неподражаемо умение и храброст. Командирите на дивизията са на висота. Главното командване е във възторг – парашутистите постигат и невъзможното. На 21-22.03 съюзниците разгръщат финална атака. Епицентърът на боевете е Хотел „Континентал“. Германците отново вземат връх с присъщите си твърдост и умение. Сутринта на 23.03.1944 г. съюзниците прекратяват победени Третата битка за Монте Касино. Германците от 1-ва Въздушно-десантна дивизия са постигнали изключителна победа.

От края на март при Монте Касино има затишие. Оскъдните придобивки от Третата битка са консолидирани от съюзниците, като са съсредоточени много свежи подразделения. Струпани са огромни сили. А десантчиците почти не е получавали подкрепления, като към месец май дивизията е достигнала практически 10% от бойния си състав. Положението на Вермахта е толкова усложнено, обаче, че немското командване не е в състояние нито да подсили или възстанови дивизията, нито да я свали от най-критичния участък на Италианския боен театър. Атаката на съюзниците започва на 11.05.1944 г. Докато 5 полски бригади атакуват масива Касино, 4 британски бригади атакуват долината Лири южно от жп линията. Десантчиците се бият вдъхновено и все пак удържат положението първия ден. Съюзниците, обаче, съсредоточават усилията си по фланговете на парашутистите срещу други немски подразделения и това в крайна сметка им донася успех. Вечерта на 17.05 французите вече са напреднали на около 40 км дълбочина зад линията „Густав“, а британците задълбочават пробива. 1-ва Въздушно-десантна дивизия трябва да отстъпи, за да не бъде обкръжена. Сутринта на 18.05 поляците достигат опразнения Манастир. Това ознаменува финала на Четвъртата битка за Монте Касино. Парашутистите така и не са сразени в пряк бой, а отстъпват едва след като германският фронт се сринал около тях.

Бовете за Монте Касино безспорно остават като един от най-паметните моменти на Втората световна война. Твърдата и непоколебима отбрана на решителния сектор от линията „Густав“ задушава устрема на съюзниците в Италия и предотвратява ранната загуба на Апенинския п-в от Германия още през 1944 г. Германските парашутисти се бият с недостижимо за противника умение, независимо от подавящото количествено превъзходство на врага. Ако Крит е върховната изява на германските десантчици в нападение, то Монте Касино е тяхната върховна изява в отбрана.

§3. Несъкрушими до края (19.05.1944 г. – 09.05.1945 г.)

Последните 12 месеца от Втората световна война са изключително тежки за Германия. Вермахтът води отчаяни боеве, за да отдалечи неизбежния край. Десантчиците изпълняват достойно своя дълг и в тези критични месеци.

Оцелелите бойци от 1-ва и 2-ра Въздушно-десантни дивизии продължават да изпълняват достойно дълга си в тежките ариеградни боеве от последния етап на

войната в Италия. Сражават се на Готическата линия. През септември се отличават в боевете за превала Фуа. Парашутистите изиграват решаваща роля, за да могат германските войски да издържат зимата в Италия. Следват тежки боеве за Флоренция, Савио, Песаро, Монте Кастре, Монте Гранде, Римини.

На 06.06.1944 г. започва десантът на съюзниците в Нормандия. Естествено, десантчиците трябва да дадат своя дял в сраженията. В периода ноември 1943 г. – януари 1944 г. германските парашутни подразделения са обединени в два въздушно-десантни корпуса, които образуват въздушно-десантна армия. Германските парашутисти са отправени в района на Карантен с ускорен марш още през нощта на 05-06.06.1944 г. Макар и с цената на сериозни загуби 6-ти Въздушно-десантен полк създава солидна бариера срещу плацдарма на противника. В сектора пристига и 3-ти Въздушно-десантен полк, а 5-ти Въздушно-десантен полк усилва германските сили в района на Сен-Ло. Първата седмица съюзниците се опитват да осъществят пробив в блатистата и труднопроходима местност на п-в Контантен. Тези опити им струват големи загуби. Десантчиците дават сериозен отпор. Съюзниците, обаче, успяват да ги изолират и отрежат от всички източници на снабдяване и те са принудени постепенно да отстъпват.

Боевете за Кан са продължителни и ожесточени. Важна роля в тези боеве изиграват и 3-та и 5-та Въздушно-десантни дивизии. 3-та Въздушно-десантна дивизия се бие отлично около Сен Ло, като 4 седмици отбива атаките на противника. Съюзниците в крайна сметка успяват да изтласкат немците, използвайки огромни маси артилерия. Забавен е с повече от месец планирания график на настъпление на съюзниците.

2-ра Въздушно-десантна дивизия и изпратена да отбранява Брест. Блестящите десантчици се държат в гр. Брест цели 48 дни. На 19.09 американците са само на няколко метра от последното ядро на отбрана, а парашутистите вече са изчерпали мунициите си и слагат оръжие.

През август-септември 1944 г. съюзниците излизат на германските отбранителни рубежи в Белгия и Холандия. Десантчиците вземат дейно участие в разгрома на амбициозната съюзническа операция „Зеленчукова градина“. Отделни бойни групи на парашутистите се сражават отлично и на Източния фронт в последните месеци на

войната. Към началото на 1945 г. повечето прашутни части се сражават на Западния фронт. Парашутистите са задействани и в последното крупно настъпление на Вермахта – Арденската офанзива. 5-та Въздушно-десантна дивизия се отличава особено, както в настъплението, така и в последвалите ариегардни боеве. Десантните части се бият доблестно и в защита на Германия. С краха на Източния и на Западния фронт, с падането на Берлин десантчиците завършват достойно бойния си път през Втората световна война.

IV. Другите елитни подразделения на Втората световна война

Тази глава на първо място излага синтезирано историята на другите елитни дивизионни подразделения на Втората световна война. На второ място, на тази база се прави сравнителен анализ за определяне на най-добраата дивизия на войната.

§1. Специални подразделения

Изложението в този параграф се фокусира върху специалните подразделения, участвали във Втората световна война.

§1.1. Специални подразделения на съюзниците

Разглеждат се въздушно-десантните сили на главните воюващи съюзнически сили – Великобритания, САЩ и СССР. Те организират крупни въздушно-десантни формирования, които вземат широко участие в бойни действия. Разглежда се накратко историята на някои подразделения, създадени преди всичко за диверсионни операции, но които вземат и дейно участие в преките бойни действия. Тези подразделения са достатъчно крупни по мащаб и имат достатъчно богат боен опит, както в непреки, така и в преки бойни действия, за да заслужат място на пълноценен боен елит през Втората световна война. Обръща се внимание и на америкаанската морска пехота поради специфичната ѝ роля във войната в Пасифика, както и на съветските диверсионни отряди поради специфичната им роля на Източния фронт. Разглежда се накратко историята на най-изявените подразделения с фокус върху бойния път: 1-ва Въздушно-десантна дивизия (Великобритания), 6-та Въздушно-десантна дивизия

(Великобритания), 82-ра Въздушно-десантна дивизия „Напълно американска“ (САЩ), 101-ва Въздушно-десантна дивизия „Кряскащи орли“ (САЩ), 1-ва Морско-пехотна дивизия (САЩ), Подразделенията „Командо“ (Великобритания), Подразделенията „Рейнджър“ (САЩ), Съветските въздушно-десантни войски, Отделна мото-стрелкова бригада с особено назначение (СССР).

§1.2. Специални подразделения на Оста

Разглеждат се специалните подразделения (извън германските въздушно-десантни войски) на главните сили от Оста, акто се обръща внимание на най-изявените от тях. Тук е обърнато внимание и на българските парашутисти, защото са формирани, обучени и екипирани изцяло по германски образец, макар и да се сражавали само на страната на съюзниците за кратко време. Изложението обхваща: Механизирана дивизия „Бранденбург“ (Германия), 5-та Планинска дивизия (Германия), Японските въздушно-десантни войски, Италианските въздушно-десантни войски, Парашутната дружина (България).

§2. Елитни сухопътни дивизии

§2.1. Елитни сухопътни дивизии на съюзниците

Разглеждат се елитните дивизионни подразделения на съюзниците извън специалните подразделения. На първо място, се обръща внимание на общите положения и методи по отношение на формирането и тренирането на елитни сухопътни подразделения на армиите на Британската общност, на САЩ и на СССР. На второ място, отбелязват се сбито най-заслужилите дивизии, на които се полага елитен статус, както поради отборния принцип при тяхното организиране, така и поради пълноценната и отлична бойна служба на различните бойни театри на Втората световна война.

§2.2. Елитни сухопътни дивизии на Оста

Това изложение се фокусира върху елитните дивизии на силите на Оста по идентичния подход, като предходното изложение. Разбира се, преобладаващо място заема Вермахтът (германската сухопътна армия и войските СС), като армиите на Япония и Италия са засегнати с оглед постигане пълнота на изложението. Отново са разгледани сбито най-заслужилите сухопътни дивизии на Вермахта и на силите на Оста.

§3. Сравнителен анализ

Изследването на въпроса за това коя е най-елитната и най-изявената дивизия на Втората световна война завършва със сравнителен анализ. Оценката на всеки тип бойно подразделение зависи от редица фактори, които сами по себе си, но преди всичко във взаимодействие, определят качеството на съответната бойна част. Считаме, че тези фактори могат да се определят така: военна доктрина; организация; обучение; въоръжение и екипировка; боен дух; боен опит. Бойният опит е факторът с най-голяма относителна тежест в оценката на елитния статус на дивизията.

Анализът се фокусира върху изявените дивизии на главните воюващи държави на Втората световна война: Германия, СССР, САЩ, Великобритания (включително Британската общност), Италия и Япония. Германия изпреварва всички големи армии в света в сферата на тактическата и оперативна доктрина и практически запазва това предимство до края на Втората световна война. Така още преди началото на войната Вермахтът създава ефективно организирани танкови и механизирани дивизии и първа организира въздушно-десантна дивизия. Всички други крупни воюващи държави отстъпват на Вермахта в сферата на организацията на елитни формирования. Впоследствие, съюзниците се стремят да коригират организационните недостатъци и постигат сериозен напредък в това отношение, но в крайна сметка, крупните воюващи държави не успяват да достигнат нивото на рационалност, гъвкавост и универсалност в организацията на германските дивизии.

Германия е водеща и в сферата на бойната подготовка. Нивото на подготовка е особено завишено в елитните дивизии. Немците имат известно предимство и в сферата на развитието на екипировката и въоръжението на сухопътните дивизии. По отношение

на снаряжението и екипириовката на боеца Вермахтът се отличава с практичност и рационалност, която ще бъде надмината само от САЩ през 1944-1945 г.

Бойният дух на основните воюващи държави се определя преди всичко от подготовката и националните особености, но преди всичко се проявява и развива с бойния опит. В това отношение може да се даде известно предимство на Червената армия, чийто изстрадали дивизии постигат изумителни бойни постижения, особено през 1941-1942 г., преди всичко заради изключителния, себеотрицателен боен дух. Все пак, японците и германците доближават това високо ниво на боен морал, макар и да не го достигат напълно.

Накрая, идва най-важният фактор, този който има най-голям дял в определянето на качеството на елитните дивизии на Втората световна война – бойният опит. Бойният опит се определя от обема и сложността на изпълняваните бойни задачи, както и от качеството на изпълнение на тези задачи. При това положение, логично се достига до извода, че най-солиден боен опит имат дивизиите на държавите, които понасят най-голяма тежест във Втората световна война – Германия и СССР. Великобритания и САЩ формират някои отлични дивизии, но основната бойна биография на тези съединения е написана в периода 1943-1945 г., когато западните съюзници имат много голямо числено превъзходство в жива сила и техника, ползват се с тотално превъзходство в моретата, а от 1944 г. – с тотален контрол на въздушното пространство. Следователно, бойните постижения на тези подразделения са постигнати при изначално много благоприятни условия за тях. Дори и при тези условия те търпят сериозни неуспехи срещу германски дивизии, които макар и елитни, се сражават в изключително неблагоприятни условия – намален състав, недостиг на тежко въоръжение, липса на авиационно прикритие. Червената армия разполага с редица дивизии, които демонстрират високо качество и в отбрана, и в нападение. Малко са, обаче, тези дивизии, които оцеляват неразгромени в операция „Барбароса” и продължават да служат интензивно през следващите години на Великата отечествена война. Най-богатият боен опит през Втората световна война е за германските елитни дивизии, които се сражават от първите до последните дни на войната, много често при неблагоприятни условия и срещу числено превъзхождащ враг. Те демонстрират трайно високо качество, както в настъпление, така и в отбрана и отстъпление.

Сред най-добрите дивизии на Вермахта се откроява 1-ва Въздушно-десантна дивизия. Откроява се преди всичко със своята комплексност и цялостност, при които изключително високото качество се проявява равномерно и трайно във всеки аспект на военното изкуство и във всеки момент от историята на дивизията.

Заклучение

Заклучението обобщава резултатите от изследването, преценява се изпълнението на задачите и постигането на целите.

Научни приноси

1. Дисертацията е комплексно изследване на въздушно-десантните войски на Вермахта през Втората световна война.

2. Описана, систематизирана и изложена е наличната информация по темата, включително архивни материали, спомени и практически цялата сериозна историография в тази сфера.

3. Извършен е цялостен сравнителен анализ на елитните дивизии на Втората световна война.

Анализът на материала даде възможност да се постигнат следните резултати:

4. Постига се аргументиран извод, че въздушно-десантните войски на Вермахта са преди всичко интелектуален продукт на германската военна мисъл, а опитът има спомагателен характер в този процес.

5. Постига се аргументиран извод, че елитните дивизии на Вермахта, като цяло превъзхождат елитните дивизии на останалите воюващи държави, с известни изключения сред елитните дивизии на Червената армия.

6. Постига се аргументиран извод, че германската 1-ва Въздушно-десантна дивизия е най-добрата дивизия на Вермахта и съответно най-добрата дивизия на Втората световна война.

Научни публикации по темата

1. Петков, Христо. Въздушно-десантните войски на Вермахта. Боевете на Западния фронт (10-14.04.1940 г.). Военно-исторически сборник кн. 1/2016. Военно-историческа комисия, ВА „Г. С. Раковски“. София. България.

2. Петков, Христо. Боевете за Монте Касино (01.01-18.05.1944 г.). Сборник с материали от Юбилейна конференция на Департамент „История“ при НБУ „Под знака на музата Клио“, май 2015 г. Нов Български Университет. София. България.